

Troms og Finnmark fylkeskommune
Romssa ja Finnmarkku fylkkagielda
Tromssan ja Finmarkun fylkinkomuuni

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Sámedikki ja Romssa ja Finnmarkku fylkkagieldda ovttasbargošiehtadus

Samarbeidsavtale mellom Sametinget og Troms og Finnmark fylkeskommune

Sisdoallu

Servodatmihttu	4
Álgu	4
1.oassi: Ovttasbarggu hápmi	6
2.oassi: Sámi gielat	7
Sámi báikenamat ja šilten	8
Sámi giellaguovddážit ja sámi giellaguovllut	8
Guovttegielatvuoda ovttasbargu Romssa ja Finnmárkku fylkkagielladas	8
Speallo- ja appaovddideapmi	9
Joatkkaoahppu	9
Karrierebagadallan ja rávisolbmuidoahpahus	11
Alit oahppu ja dutkan	12
3.oassi: Servodat- ja ealáhusovdánahttin	13
Ceavzilvuhta, dálkkádat, konsultašuvnnat ja álbmotovdáneapmi	13
Ealáhus- ja industriijaovddideapmi	14
Dutkan, innovašuvdna ja mobiliseren	15
Oktasaš ealáhusánjiruššamat	15
Guolástus ja mariidna ealáhusat	15
Mátkealáhusat ja kulturealáhusat	16
Boraspiret	16
Johtalus ja infrastruktuorra	17
4. oassi: Sámi kultuvra	18
Romssa ja Finnmárkko museat	19
Kulturमितohálddašeapmi	19
Lávdedáidda, filbma ja visuála dáidda	20
Girjerádjju ja girjjálašvuhta	21
Valáštallan	21
Sámi organisašuvdnaeallin	21
Dearvašvuhta, eallindilli, valáštallan ja álbmotdearvašvuhta	21
Veahkaváldi, givssideapmi ja vealaheapmi	22

Innhold

Samfunnsml	4
Innledning	4
Del 1: Samarbeidets art	6
Del 2: Samiske språk	7
Samiske stedsnavn og skilting	8
Samiske språksentre og samisk språkområde	8
Tospråkligheitsarbeidet i Troms og Finnmark fylkeskommune	8
Spill- og apputvikling	9
Videregående opplæring	9
Karriereveiledning og voksenopplæring	11
Høyere utdanning og forskning	11
Del 3: Samfunns- og næringsutvikling	13
Bærekraft, klima, konsultasjonar og befolkningsutvikling	13
Nærings- og industriutvikling	14
Forskning, innovasjon og mobilisering	14
Felles næringsssatsinger	15
Fiskeri og marine næringer	15
Reiseliv og kulturnæring	16
Rowilt	16
Samferdsel og infrastruktur	16
Del 4: Samisk kultur	18
Museene i Troms og Finnmark	18
Kulturminneforvaltning	19
Scenekunst, film og visuell kunst	20
Bibliotek og litteratur	20
Idrett	21
Samisk organisasjonsliv	21
Helse, levekår, idrett og folkehelse	21
Vold, mobbing og diskriminering	22

Servodatmihttu

Searvadahttit sámi giela ja kultuvrra eanemus servodatsurggiide, nu ahte sámi servodagas ja ealáhusain lea oadjebas boahteáigi.

Álgu

Osolaččat háliidit dainna ovtasbargošiehtadusain ovttastahttit fámuidda ovddidandiehta Romssa ja Finnmárkku, gos sámi eallinválljen ja árgabeaiválljen, sihke oktagaslaččat ja kollektiivvalaččat, lea vejolaš ja lunddolaš oassi servodatovdánahttimis, sihke sámi báikegottiin ja gávpot- ja regionguovddážiin.

Šiehtadusain ferte vuhttot ahte Romsa ja Finnmárku lea dat guovlu gos orrot eanemus sápmelaččat, ja dat geatnegahtta osolaččaid ángiruššat garraseappot, ja geavahit Sámedikki rolla sámiid álbmotválljejuvvon orgánan ja fylkkagiellaidda rolla servodatovdánahtti orgánan.

Osolaččat vuorjašuvvet regiovnna ássandábiiguin. Sámi gilliid goarideapmi lea earenoamáš duodalaš sámi kultuvrra boahteáigái mángga dáfus. Osolaččat háliidit bidjat earenoamáš fokusa sámi giellaovdánahttimii, bissun- ja ássanmoktii, ja ođđa konsulterenlága sajusteapmái.

Buot servodatsurggiin váilu statistihkka ja dutkan sámi servodagaid birra mat sáhttet doaibmat politihkalaš mearrádusaid máhttovuođđun. Osolaččat dovddahit dárbbu veahkkin ovddidit oktasaš máhttovuođu sámi diliid birra, mas maiddái árbediehtu sajustuvvo almmolaš plánemiidda, bálvalusfálaldagaide ja resurssahálddašeapmái.

Romssa ja Finnmárkku fylkkagiella háliida ja hkásaččat lágídit sámekonferánssa mas gažaldagat sámi áššiid birra suokkardallojuvvojit regionála, našunála ja globála servodatkonteavsttas.

Osolaččat háliidit earenoamážit olahit Romssa ja Finnmárkku suohkaniid, go jurddašit ahte suoh-

Samfunnsmål

Inkludere samisk språk og kultur på flest mulig samfunnsområder, slik at samiske samfunn og næringer har en trygg framtid.

Innledning

Partene vil gjennom denne samarbeidsavtalen forene krefter for å få til en utvikling i Troms og Finnmark, der samiske livsvalg og hverdagsvalg, både individuelt og kollektivt, er en mulig og naturlig del av samfunnsutviklingen, både i samiske lokalsamfunn og i by- og regionsentre.

Avtalen må ses i lys av at Troms og Finnmark er det området som er tettest befolket av samer, og dette forplikter partene til en forsterket innsats hvor man benytter Sametingets rolle som samenes folkevalgte organ og fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler.

Partene ser med uro på den demografiske utviklingen i regionen. Svekkelse av de samiske bygdene er særlig alvorlig for fremtiden til samisk kultur i vid forstand. Partene vil ha et særlig fokus på samisk språkutvikling, på bli- og bolyst, og på innfasingen av den nye konsultasjonsloven.

Innen alle samfunnssektorer savnes statistikk og forskning som kan utfylle kunnskapsgrunnlaget for politiske beslutninger som angår samiske samfunn. Partene erkjenner behovet for å bidra til utvikling av et felles kunnskapsgrunnlag for samiske forhold, der også tradisjonell kunnskap inngår i offentlig planlegging, tjenestetilbud og ressursforvaltning.

Troms og Finnmark fylkeskommune vil arrangere en årlig samekonferanse der samiske spørsmål settes inn i en regional, nasjonal og global samfunnskontekst.

Partene vil rette særskilt oppmerksomhet mot kommunene i Troms og Finnmark med tanke på

kanat galget ieža sáhttit ovddidit iežaset sáme-
politihka, dasa gullá maid gelbbolašvuoda nannen
bargat sámi áššiiguin suohkanis. Osolaččat áigot
ovddidit ovttasbarggu álgoálbmotgažaldagain
našunála ja riikkaidgaskasaš dásis, earenoamážit
sirkumpolára guovllus ja davviguovlopolitihka há-
bmemis.

Osolaččat háliidit hobehtit čuoovolanbarggu das
mii lea báhcán Sámi vuoigatvuodalávdegotti evtto-
husas guovlluid hárrái lulábealde Finnmárkku.

Geassemánu 2023 geige Duohtavuoda- ja seana-
dankommišuvdna iežas raportta mas dáruiduht-
tinhistorjá ja dan váikkuhusat ovdanbuktojit. Oso-
laččat áigot dalle dovddastit stuoraservodagas
vássánaiggi birra ja dan váikkuhusaid birra, ja ahte
ain gávdnojit dáruiduhttima mekanismmat do-
aimmas otná dán beaivve.

Doaibmi demokratiija eaktun lea oktasaš alm-
molašvuohta, mii eanemus lági mielde maid lea
olahanmuttus sámegillii. Osolaččat fertejit leat
aktiivvalaš ovddideaddjit sihkkarastit friddja ja
dieđihuvvon almmolaš digaštallama sámi áššiid
birra. Osolaččat vásihit ahte iežamet barggu bokte
lea mis ovddasvástádus lámčit dili fáttmasteaddji
digaštallamii, ja maid dohkkeheami dihte guhtet
guoibmámet ánggiruššama juohkehačča iežas rolla
ja ovddasvástádusa vuodui.

at kommunene skal kunne utvikle sin egen same-
politikk, herunder styrke kompetansen til å jobbe
med samiske saker i kommunen.

Partene vil bidra til styrket samarbeid omkring ur-
folksspørsmål nasjonalt og internasjonalt, særlig
i det sirkumpolare området og i utformingen av
nordområdepolitikken.

Partene vil bidra til fortgang i arbeidet med å følge
opp gjenstående deler av Samerettsutvalgets for-
slag for områdene sør for Finnmark.

I juni 2023 kommer Sannhets- og forsoningskom-
misjonen med sin rapport der historien om fornor-
skingen og dens konsekvenser vil bli fortalt. Parte-
ne vil bidra til en erkjennelse i storsamfunnet om
fortiden og dens konsekvenser, og om at flere av
fornorskingens mekanismer er virksomme også i
dag.

Et fungerende demokrati fordrer en felles offent-
lighet, som i størst mulig grad også er tilgjenge-
lig på samisk. Å sikre en fri og informert offentlig
debatt om samiske spørsmål er en oppgave hvor
partene må være aktive bidragsytere. Partene ser
at vi gjennom vårt arbeid har et ansvar for å skape
et inkluderende debattklima og for å anerkjenne
hverandres engasjement med bakgrunn i respek-
tive roller og ansvar.

1.oassi: Ovttasbarggu hápmi

- Šiehtadus lea vuodustuvvon politihkalaš ovttasbargui, ii ge galgga adnot juridihkalaččat dahje ekonomalaččat geatnegahtti šiehtadussan.
- Ovttasbargošiehtadus ii ráddje ovttasbargat áššiiguin mat eai leat namuhuvvon dán šiehtadusas dahje sierra šiehtadusain muhtin dihto surggiin.
- Vuodđun ovttasbargošiehtadussii leat riikkaidgaskasaš álbmotrievttálaš šiehtadusat ja geatnegasvuodát mat gusket álgoálbmogiid vuoigatvuodáide, ja maid našunála lágat, láchkaásahusat ja njuolggadusat mat gusket sámi beroštumiide ja vuoigatvuodáide.
- Jahkásaččat lágiduvvojit čoahkkimat gaskkal sámemediggeráđi ja fylkkaráđi, ja osolaččain lea muđui gulahallan gaskaneaset áigeguovdilis áššiin ovttasordnema ja ovdánahtttindárbbuid birra.
- Váldoraporteren šiehttojuvvo sierra ja dárbbu mielde.
- Ovttasbargošiehtadus doaibmá dan rájes go osolaččat leat dahkan mearrádusaid Sámedikki dievasčoahkkimis ja fylkkadikkis.
- Šiehtadus sáhtta rievdaduvvot dušše ovttasráđiid goappašat osolaččain.
- Goappašat osolaččat sáhtte eretcealkit šiehtadusa unnimusat 6 mánu dieđihemiin.
- Jus Romsa ja Finnmarku juohkáseaba, de fertejit ođđa šiehtadusat sohppojuvvo Sámedikki ja ođđa fylkkagielddaid gaskka.
- Ovttasbargošiehtadus lea hábmejuvvon dárogillii ja jorgaluvvo davvisámegillii ja nuortalašgillii.

Del 1: Samarbeidets art

- Avtalen er knyttet til politisk samarbeid, og er ikke å anse som en juridisk eller økonomisk bindende avtale.
- Samarbeidsavtalen er ikke til hinder for samarbeid i saker som ikke er nevnt i denne avtalen eller for egne avtaler på særskilte felt.
- Til grunn for samarbeidsavtalen legges internasjonale folkerettslige avtaler og forpliktelser som berører urfolks rettigheter, samt nasjonale lover, forskrifter og retningslinjer som berører samiske interesser og rettigheter.
- Det holdes årlige møter mellom sametingsrådet og fylkesrådet, og partene har for øvrig nødvendig dialog med hverandre i aktuelle saker om samordning og utviklingsbehov.
- Overordnet rapportering avtales separat og ved behov.
- Samarbeidsavtalen gjelder fra partene har vedtatt avtalen i Sametinget i plenum og i fylkestinget.
- Endringer i avtalen kan bare foretas av partene i fellesskap.
- Hver av partene kan si opp avtalen med minst 6 måneders varsel.
- Ved deling av Troms og Finnmark fylkeskommune må det inngås nye avtaler mellom Sametinget og de nye fylkeskommunene.
- Samarbeidsavtalen er utarbeidet på norsk bokmål og skal oversettes til nordsamisk og skoltlesamisk.

2.oassi: Sámi gielat

Osolaččat áigot rahčat dan nala ahte sámi gielain lea oadjebas boahhteáigi ja buorit ovdánanvejo-lašvuodát Romssas ja Finnmárkkus. Davvisámegiella lea stuorimus sámegiella dán guovllus, ja danin vuoruhuvvojit bálvalusfálaldagat davvisámegillii. Nuortalašgielas lea stuora dárbu ovdánit otná dilis, ja dasa ferte dálá dilli leat vuolggasadjin. Dat bohtá leat dárbu julev- ja lullisámegillii muhtin fálaldagain.

Osolaččaid eaktun lea ahte dábáleamos almmolaš čálgofálaldagain lea dárbbalaš giellagelbbo-lašvuhta, jus galget sáhttit fállat ovttárvosaš bálvalusaid sámegielat geavaheddjiide.

Go bálvalusfálaldagat main leat fálaldagat sámegielagiidda sirdojuvvojit guovddáš báikkiide, de fertejit sámegielfálaldagaid golut leat mielde árvvoštallamis guovdduštangoluin.

Osolaččat áigot vuolggahit dutkan- ja ovdánahtinprošeavttaid mat dahket vejolažžan eanet geavahit sámegiela almmolaš hálddašeamis ja bálvalamis, maiddái olggobealde hálddašanguovllu.

Riekti oahppat, geavahit ja ovddidit iežas árbegiela lea vuodđovuoigatvuhta mii ii leat vel ge ollašuvvon buot sápmelaččaide dán guovllus. Beroškeahhtá historjjálaš ákkain, de fertejit ollu eambbosat, sihke sápmelaččat ja earát, oažžut vejolašvuoda oahppat sámegiela. Dat lea dehálaš sihke giellaoahppamii ja giellaseailluheapmái ahte giella oidno, gullo ja geavahuvvo lunddolaš oassin olbmuid árgabeaivvis.

Osolaččat háliidit ángiruššat ahte sámi bustávát ja sámi giella galget sáhttit geavahuvvot digitála vuogádagain, ja ahte dat váldojit vuhtii digitála fálaldagaid ja bálvalusaid hábmemis ja oastimis.

Osolaččat áigot bargat čuovvolit NÁČ 2016:18 Váibmogiela.

Osolaččat áigot ávkkástallat riikkaidgaskasaš álgoálbmotgielaid logijagi man ON lágida, nannendihete sámi gielaid barggu Romssas ja Finnmárkkus.

Del 2: Samiske språk

Partene vil bidra til at samiske språk har en trygg framtid og gode utviklingsmuligheter i Troms og Finnmark. Nordsamisk er det største samiske språket i regionen, og derfor vil tjenestetilbud på nordsamisk prioriteres. Skoltesamisk har et stort behov for utvikling fra dagens nivå, og det må tas utgangspunkt i den foreliggende situasjon. Det vil være behov for enkelte tilbud innen lule- og sørsamisk språk.

Partene forutsetter at offentlige velferdstilbud av generell karakter skal inneha nødvendig samisk språkkompetanse for å tilby likeverdige tjenester til samisktalende brukere.

Ved sentralisering av tjenestetilbud der det foreligger tilbud til samiskspråklige, må kostnader til samisk språktilbud inngå i vurderingen av sentraliseringskostnadene.

Partene vil ta initiativ til forsknings- og utviklingsprosjekt som muliggjør styrket bruk av samisk språk i offentlig forvaltning og tjenesteyting, også utenfor forvaltningsområdet.

Retten til å lære, bruke og utvikle sitt arvespråk er en grunnleggende menneskerettighet som ennå ikke er oppfylt for mange samer i denne regionen. Uavhengig av historiske årsaker, må langt flere, både samer og andre, få mulighet til å lære samisk. Det er viktig for språklæring og språkbevaring at språket ses, høres og brukes som en naturlig del av folks hverdag.

Partene vil arbeide for at samisk tegnsatt og samisk språk kan benyttes i digitale løsninger, og at

dette inkluderes ved utvikling og anskaffelse av digitale tilbud og tjenester.

Partene vil bidra til oppfølging av NOU 2016:18 Hjertespråket.

Partene vil utnytte det internasjonale urfolksspråktåret i regi av FN til å styrke arbeidet med samiske språk i Troms og Finnmark.

Sámi báikenamat ja šilten

Osolaččat áigot geavahit sámi báikenamaid aktiivvalaččat šiltema bokte báikkiin, almmolaš visttiin ja huksenprošeavttain, kollektiivafierpmádagas ja áigedieđuin. Osolaččat galget ávžžuhit Sámedikki ja fylkkagieldda doarjjaoažžuid geavahit ja čalm-
mustahttit sámi gielaid ja sámi báikenamaid.

Sámi giellaguovddážit ja sámi giellaguovllut

Osolaččat áigot viidásetovdánahttit dálá sámi giellaguovddážiid, ja oidnet dárbbu ásaht eanet giellaguovddážiid regiovdnii, okta dain lea nuortalašgiela giellaguovddáš.

Osolaččat háliidit veahkehit suohkaniid mat áigot ásaht giellaguovddážiid, mat áigot boahtit sámi giellahálddašanguvlui dahje mat háliidit bargat sámi giellaovdánahttimiin.

Guovttegielatvuođa ovttasbargu Romssa ja Finnmárkku fylkkagielddas

Guovttegielatvuođa ovttasbarggus Romssas ja Finnmárkku lea mihttun ahte álbmot galgá sáhttit geavahit sáme giela go váldá oktavuođa fylkkagielddain, ahte eambbogat galget beassat oahppat sáme giela ja ahte sáme giella lea oidnosis almmolašvuodas.

Sihkkarastindihte ahte sáme gielat mediain lea ovttárvosaš vejolašvuolta olahit áigeguovdilis diehtujuohkimiid, de áigot osolaččat láchčit dili nu ahte preassadieđáhusat gávdnojit sihke dárogillii ja davvisámegillii.

Fylkkagieldda mihttun lea ahte buot bastevas diehtujuohkin neahttasiiddus tffk.no galgá gávdnot davvisámegillii. Osolaččat áigot maid láchčit vejolašvuoda olbmuide geavahit sihke dárogie la ja davvisámegie la go váldet oktavuoda.

Osolaččat bidjet vuordámuša dasa ahte stuorit lágideamit, nu go konferánsat ja seminárat maid ieža lágideamit, leat gávdnamis olbmuide sihke sáme gillii ja dárogillii.

Sámediggi juolluda jahkásaččat guovttegielatvuođa ruđaid fylkkagieldii, ja fylkkagielda bidjá iežas ruđas bargguide sámi giela ovddideamis.

Samiske stedsnavn og skilting

Partene vil benytte samiske stedsnavn aktivt ved skilting av steder, offentlige bygg, byggeprosjekter, i kollektivtransport og ruteopplysning. Partene skal oppfordre mottakere av tilskudd fra Sametinget eller fylkeskommunen til å bruke og synliggjøre samisk språk og samiske stedsnavn.

Samiske språksentre og samisk språkområde

Partene vil videreutvikle de eksisterende samiske språksentrene, og ser behovet for etablering av flere språksentre i regionen, herunder et skoltesamisk språksenter.

Partene vil bistå kommuner som vil etablere samiske språksentre, bli en del av samisk språkområde eller arbeide med samisk språkutvikling.

Tospråklighetsarbeidet i Troms og Finnmark fylkeskommune

Tospråklighetsarbeidet i Troms og Finnmark fylkeskommune har som mål at befolkningen kan bruke samisk i møte med fylkeskommunen, at flere skal kunne lære seg samisk og at samisk språk er synlig i det offentlige rom.

For å sikre at samiskspråklige medier har likeverdig tilgang til aktuell informasjon, vil partene legge til rette for at pressemeldinger foreligger på norsk og nordsamisk.

Fylkeskommunen har som mål at all statistisk informasjon på nettsiden tffk.no skal foreligge på nordsamisk. Partene vil legge til rette for at tilbakemeldinger fra brukere og publikum kan skje på både norsk og nordsamisk.

Partene vil ta høyde for at større arrangementer, som konferanser og seminarer i egen regi, er tilgjengelig for publikum både på samisk og norsk.

Sametinget bidrar årlig med tospråklighetsmidler til fylkeskommunen, og fylkeskommunen bidrar med egne midler til arbeidet med samisk språk. Fylkeskommunen skal utarbeide en egen samisk språkstrategi. Partene vil bidra til synliggjøring av effektene av tospråklighetsinnsatsen.

Fylkkagielda galgá hábmet iežas giellastrategiija. Osolaččat áigot veahkkin čalmmustahttit guovtte-gielatáŋgiruššama bohtosiid.

Speallo- ja appaovddideapmi

Osolaččat áigot lámčit vejolašvuoda áсахit speallan- ja appaovddidanbirrasa gos giella ja kultuvra ealáskahttojuvvojit ja nannejuvvojit, ja gos sámi diliid birra sáhttá máhtu oažžut.

Joatkkaoahppu

Skuvla lea arena gos sámi oahppit galget beassat árvvusatnit ja ovddidit iežaset identitehta searvadahtti ja girjás searvevuodas. Romssa ja Finnmárku joatkkaoahppu galget lámčit vejolašvuoda dasa ahte oahppit ožžot oahpahusa mii lea huksejuvvon ja čájeha sámi árvvuid ja sámi giela, kultuvrra ja servodaga. Mánáid ja nuoraid giellaoahppu ovdasta sámi gielaid boahhteáiggi, ja osolaččat háliidit ahte eanet oahppit válljejit ja čađahit sámegieloahpahusa.

Osolaččat áigot rahčat oažžut čadamanni álgoálbmotperspektiivva joatkkaoahppui Romssas ja Finnmárkkus, nu go oahppoplánabuvtta dahká vejolažžan. Dákkár perspektiivvas leat sihke materiála ja immateriála kulturárbi sajastuvvon, nu go árbevirolaš máhttu, duodji, musihkka, teáhter ja govvadáidda, ja maid máhttu siiddastallama birra ja bearaš- ja sohkaoktavuođaid birra.

Romssa ja Finnmárku fylkkagielda galgá fállat sámegieloahpahusa joatkkaskuvlla dásis buohkaide geat dakkára háliidit. Osolaččat áigot áŋgiruššat ahte eanet joatkkaskuvlaoahppit válljejit sámegieloahpahusa ja čađahit oahpu. Oahppit geain lea leamaš sámegieloahpahas vuodđoskuvllas, sáhttet oažžut oahpahusa sámegillii muhtin oktasašfágain ja prográmmafágain oahpporáhkkanahhti oahpahasprográmmain, dalle go pedagogalaš eavttut leat sajis.

Osolaččat háliidit nannet oktavuođa sámegieloahpahas čađat oahppoáiggi, mánáidgárddi rájes alit ohppui, ja áigot danin ožžodit eanet mánáidgárddiid, vuodđoskuvllaid ja joatkkaskuvllaid Romssas ja Finnmárkkus fállat sámegieloahpahusa. Osolaččat háliidit veahkehit áсахit oahppo-

Spill- og apputvikling

Partene vil arbeide for en utvikling av miljø for spill- og apputvikling som bidrar til å revitalisere og styrke samisk språk og kultur og øke kunnskapen om samiske forhold.

Videregående opplæring

Skolen er en arena hvor samiske elever skal kunne ivareta og utvikle sin identitet i et inkluderende og mangfoldig fellesskap. Den videregående opplæringen i Troms og Finnmark skal legge til rette for at elevene får en opplæring som bygger på og viser samiske verdier og samisk språk, kultur og samfunnsliv. Barn og unges språklæring representerer de samiske språkenes framtid, og partene vil at flere elever skal velge og fullføre samiskopplæring.

Partene vil arbeide for et gjennomgående urfolksperspektiv i den videregående opplæringen i Troms og Finnmark, slik læreplanverket åpner for. I et slikt perspektiv inngår materiell og immateriell kulturarv som tradisjonell kunnskap, duodji, musikk, teater og bildende kunst, samt kunnskap om siidatradisjoner og slekts- og familierelasjoner.

Troms og Finnmark fylkeskommune skal tilby opplæring i samisk innenfor videregående opplæring for alle som ønsker det. Partene vil arbeide for at flere elever i videregående opplæring velger samiskopplæring og fullfører opplæringsløpet. Elever som har hatt opplæring i samisk i grunnskolen, kan få tilbud om opplæring på samisk i utvalgte fellesfag og programfag på studieforberevende utdanningsprogrammer, der de pedagogiske forutsetningene er tilstede.

Partene ønsker å styrke sammenhengen i samiskopplæringen gjennom hele opplæringsløpet fra barnehage til høyere utdanning, og vil derfor arbeide for at flere barnehager, grunnskoler og videregående skoler i Troms og Finnmark tilbyr opplæring i samisk. Partene ønsker å bidra til læringsmiljøer som styrker elevenes språklæring og identitetsutvikling. Det er behov for å samordne ressursene for å få dette til, og partene vil ta initiativ til å utvikle et nettverk som kan støtte og utvikle samisk språkopplæring fra barnehage til universitet, og rekruttere lærere til denne opplæringen.

birrasiid mat nannejit ohppiid giellaoahpahusa ja identitehtaovddideami. Lea dárbu oktiiheivehit resurssaid vai dan olaha, ja osolaččat áigot vuolgahit ásaheami fierpmádagas mii nagoda doarjut ja ovddidit sámegiell oahpahusa mánáidgárddis universitehtii, ja rekrutteret eanet oahpaheddjiid dákkár oahpahussii.

Osolaččat háliidit sihkarastit ahte sámegielloahpahu, sihke báikkis ja digitála vuogádagaid bokte, addojuvvo kvalitehtavuordámušaid mielde pedagogihkkii ja tehnikkii, ja ahte sámegielloahpahuas lea oahpahu- ja oahpponeavvofálaldat mii lea ovttárvosaš dárogieloahpahuain. Osolaččat áigot ovttasbargat oahpponeavvofálaldaga nannemiin sámegielloahpahuas ja sámegielloahpahussii, nu ahte fálaldat speadjalastá girjáivuoda fágain ja metodain maid siskkobealde oahpaheaddjit ja oahppit barget.

Osolaččat áigot oččodit eanet ohppiid ja oahpahalliid čađahit ja gárvet joatkkaoahpu ja fágaoahpu.

Osolaččat áigot rahčat viidásetovddidemiin fidnofágaid mat guorrasit sámi kultuvrii ja ealáhusaide, earret eará duodjeoahpahusa fálaldaga bokte Romssa ja Finnmárkku joatkkaoahpuin. Osolaččat áigot láchit dili lagas ovttasbargui sámi fitnodagaguin hábmet oahpahallišiehtadusaid duojis, boazodoallofágas ja eará kultur- ja ealáhussurggiin main lea sámi árbevierrovuodđu.

Osolaččat áigot ovttasbargat ovdánahtttindoaimmaiguin fylkkagielladalaš resursaskuvllain. Dákkár ovttasbarggu bokte sáhttet osolaččat sihkarastit diehtujuhkima goabbat guvlui dili birra ja vuordámušaid birra sámegielloahpahu-sii. Sámediggi áigu fállat fágalaš bagadallama oahppoplánagažaldagain, veahkehit čađahit nanu giellaoahpahu modeallaid ja ovttasbargat gelbbolašvuodadoaimmaiguin resursaskuvllain sámegielloahpahuas várás. Resursaskuvllat áigot rahčat deavdit mandáhtaset ja ovddidit skuvllaid daid ektui:

- Leavnnja joatkkaskuvllas galgá leat earenoamáš ovddasvástádus čalmmustahttit mearrasámi árbevieruid ja kultuvrra sámegielloahpahuas buot joatkkaoahpuin fylkkas.

Partene vil sikre at samiskopplæringen, så vel stedlig som digital, gis i tråd med høye kvalitetsforventninger til pedagogikk og teknikk, og at samiskopplæringen skal ha et opplærings- og læremiddeltilbud som er likeverdig med opplæring i norsk. Partene vil samarbeide om å styrke læremiddeltilbudet til opplæringen i og på samisk, slik at tilbudet reflekterer det mangfoldet av fag og metoder som lærere og elever arbeider innenfor.

Partene vil bidra til at flere elever og lærlinger gjennomfører og fullfører videregående opplæring og fagopplæring.

Partene vil arbeide for å videreutvikle yrkesfag knyttet til samisk kultur og næring, blant annet gjennom tilbud innen duodji i videregående opplæring i Troms og Finnmark. Partene vil medvirke til et nært samarbeid med samiske virksomheter om lærekontrakter i duodji, reindriftsfag og andre kultur- og næringsområder med samisk tradisjonsgrunnlag.

Partene vil samarbeide om utviklingsarbeidet på de fylkeskommunale ressurskolene. Gjennom et slikt samarbeid vil partene sikre gjensidig informasjon om tilstand i og forventninger til samiskopplæringen. Sametinget vil bidra med faglig veiledning i læreplanspørsmål, bidra til gjennomføring av en sterk språkopplæringsmodell og samarbeide om kompetansetiltak ved ressurskolene for samiskopplæringen. Ressurskolene vil legge vekt på å oppfylle og utvikle seg i henhold til sine ulike mandater:

- Lakselv videregående skole skal ha særlig ansvar for å løfte fram sjøsamisk tradisjon og kultur i samiskopplæringen i hele den videregående opplæringen i fylket
- Nord-Troms videregående skole i Nordreisa/Skjerøy skal ha et særlig ressurs- og veiledningsansvar for opplæringen i samisk i hele fylket
- Kongsbakken videregående skole i Tromsø skal ha et særlig ansvar for å samordne opplæringen i norsk og samisk i tråd med læreplanenes forventninger om at elevene skal utvikle funksjonell flerspråklighet
- Heggen videregående skole i Harstad skal ha et

- Ráissa ja Skiervá Davvi-Romssa joatkkaskuvllas galgá leat earenoamáš resursa- ja bagadallanovddasvástádus sámegieloahpahussii miehtá fylkka.
- Kongsbakken joatkkaskuvllas Romssas galgá leat earenoamáš ovddasvástádus oktiiheivehit oahpaha dárogielas ja sámegielas, oahppoplánaid vuordámušaid mielde ahte oahppit galget šaddat doaibmi mánggagielagat.
- Heggen joatkkaskuvla Hársttágiin lea earenoamáš ovddasvástádus ealáskahttit sámegieloahpaha Lulli-Romssas sierra ovdánahttinprográmma bokte.
- Deanu joatkkaskuvllas galgá leat earenoamáš ovddasvástádus sámi luonddugeavaheami birra, ja osolaččat áigot nannet Deanu joatkkaskuvlla resursaskuvlan dán váste.
- Fylkkagiella givssidanáittardeaddji ja ohppiid- ja oahpahalliidáittardeaddji galget ain bidjat fuomášumi givssideapmái sámi ohppiid vuostá joatkkaskuvllain, ja viidásetovdánahttit iežaset gelbbolašvuoda áimmahuššat sámi ohppiid iežaset ovddasvástádussuorggis.

Karrierebagadallan ja rávisolbmuidoahpahas

Osolaččat galget dieđihit guhtet guoibmáset surggiid birra mat leat áigeguovdilát álbmoga dárbbuide oahpahasas, oahpuin ja bargguin mat laktásit bargoeallima dárbbuide ja gelbbolašvuhtii.

Osolaččat galget ovttasbargat ovddidit sámi perspektiivva karriearabagadallamis, ja maid leat mielde čalmmustahttime karriearabagadallanfálaldaga Romssas ja Finnmárkkus áigeguovdilát oktavuodain ja bargat dan vuostá ahte álbmot oažžu fálaldaga karriearabagadallamis sámegillii.

Osolaččat galget dieđihit goabbat guoibmái diehtjuohkimiid ja bagadallamiid sámi servodathástalusaid birra mat čuožžilit go olbmot galget válljet oahpu, oahpaha ja barggu.

rávisolbmuidoahppu lea dehálaš oassi sámi gielaid ealáskahttinbarggus. Rávisolbmooahpahasas lea stuora mearkkašupmi dasa ahte bargiid lohku geain lea gelbbolašvuhta lassána, sihke priváhta ja almmolaš surggiin.

Sihkarastindihte buriid fálaldagaid ja buori rekruterema áigot osolaččat čalmmustahttit ahte sámi

særlig ansvar for å revitalisere samiskopplæringen i Sør-Troms gjennom et eget utviklingsprogram.

- Tana videregående skole skal ha et særlig ansvar for samisk naturbruk, og partene vil styrke Tana videregående skole som ressurskole for dette.
- Fylkeskommunens mobbeombud og elev- og lærlingeombud skal fortsatt bidra til økt oppmerksomhet mot mobbing av samiske elever i de videregående skolene, og videreutvikle sin kompetanse for å ivareta samisktalende elever innenfor sine ansvarsområder.

Karriereveiledning og voksenopplæring

Partene skal orientere hverandre på områder som er relevante for befolkningens behov for opplæring, utdanning og arbeid knyttet til arbeidslivets behov for kompetanse.

Partene vil samarbeide om å fremme det samiske perspektivet innenfor karriereveiledning, samt bidra til å synliggjøre karriereveiledningstilbudet i Troms og Finnmark i relevante sammenhenger og arbeide for at befolkningen skal få tilbud om karriereveiledning på samisk.

Partene skal bidra med gjensidig informasjon og veiledning om samiske samfunnsutfordringer når det gjelder å bistå personer i å ta gode valg knyttet til utdanning, opplæring og arbeid.

Voksenopplæringstilbud er en viktig del av vitaliseringsarbeidet for de samiske språkene. Voksenopplæringen er av stor betydning både for å øke tilfanget av ansatte med kompetanse i samisk språk både i offentlig og privat sektor.

For å sikre gode tilbud og god rekruttering vil partene synliggjøre at de samiske språkene utgjør en viktig og relevant kompetanse både i arbeidsmarkedet og i samfunnet for øvrig.

Høyere utdanning og forskning

Partene ser det som grunnleggende viktig at utdanningsinstitusjonene i nord har en bred portefølje av utdanningstilbud og forskning med høy kvalitet, der bærekraftsperspektivet og urfolksperspektivet inngår, for at de skal kunne ivareta behovet for høyt kvalifisert arbeidskraft i nord.

gielat leat dehálaš ja rievttes gelbbolašvuotán sihke bargomárkanis ja muđui servodagas.

Alit oahppu ja dutkan

Osolaččaid mielas lea vuođu rájes dehálaš ahte oahpahusinstitušuvnnain davvin leat ollu oahpahusfálaldagat ja dutkan main lea alla dássi, ja mas birgenperspektiiva ja álgoálbmotperspektiiva leat guovddážiis, jus galget sáhttit áimmahuššat bures kvalifiserejuvvon bargonávccaid dárbbu davvin.

Osolaččat leat ovttaoavilis ahte oahpahusfálaldagat sámi giela ektui fertejit ovddidit ja sihkarastit rekruterema miehtá skuvlavázzináiggi, mánáidgárddi rájes gitta alit ohppui. Osolaččaid mielas lea dehálaš ahte sámi fáttáin leat doarvái buorit rámmat nu ahte nagodit doallat alla dási vaikko leat unnán ohccit. Osolaččat áigot maid oččodit eanet dutkanaktivitehta sámi gielain.

Osolaččat áigot vuolggaht barggu ásahit viidát fálaldagaid sámi kulturmáhttosuorggis mii lea heivehuvvon almmolaš bargiide, mas maid sámi infrastruktuorra adno go sámi guovddážit adnojit gáiddus fálaldahkan.

Partene er enige om at utdanningstilbud innen samiske språk må utvikles og sikres rekruttering gjennom hele skoleløpet fra barnehage til høyere utdanning. Partene ser det som viktig at samiske emner har gode nok rammer til å holde høy kvalitet selv ved lave søkertall. Partene vil bidra til å øke forskningsaktiviteten innen samiske språk.

Partene vil ta initiativ til å utvikle et bredere tilbud innenfor samisk kulturkunnskap rettet mot offentlig ansatte, der også samisk infrastruktur i form av samiske sentre nyttes for desentraliserte tilbud.

3.oassi: Servodat- ja ealáhusovdánahttin

Ceavzilvuotta, dálkkádat, konsultašuvnnat ja álbmotovdáneapmi

Osolaččat háliidit oččodit nanu ovdáneami guovlusON ceavzilvuodamihtu mielde, ja áigot váikkuhit dasa ahte plánat ja doaibmabijut mat gusket lundui ja birrasii, dávistit našunála ja riikkaidgaskašaš geatnegasvuodaide dálkkádatgássa nuoskkideami ektui. Osolaččaid vásáhusat, fágamáhttu ja árbediehtu oktiibuot galget ovttahttojuvvot vai sáhttit áimmahuššat rašes luonddu ja bisuhit biologalaš girjáivuoda buoremus lági mielde.

Osolaččat áigot ovttasbargat áššiin mat gusket oktasaš almmolaš rámmaeavttuide ja bajitdási politihkkii mat leat dehálaččat oažžut buori regionála ovddideami Romssas ja Finnmárkkus. Osolaččat leat ovttaoavillis ahte sámi servodagaid ja álgoálbmotperspektiivva ovdáneapmi galgá leat lunddolaš oassin bajitdási plánabargguin Romssas ja Finnmárkkus, ja áigot plánema, hálddašeami, váikkuhangaskaomiid geavaheami ja arenaláhčima bokte váldit ovddasvástádusa sihkkarastit sámi kultuvrii luondduvuođu.

Fylkkagiella galgá konsulteret Sámedikkiin prinsihpa mielde ahte friddja ja dieđihuvvon miehtan addo sihke Sámelága mielde ja ILO-konvenšuvnna nr.169 mielde, álgoálbmogiid ja olmmoščearddaid birra iešheanalaš stáhtain, 6.artihkkalis. Sámediggi galgá doaimmahit aktiivvaš rolla proseassaid oktavuodas ja regionála plánastrategiijabargguid olis, regionála plánaid olis ja eará áigeguovdilis plánaid ja strategiijaid olis mat gusket Romssa ja Finnmárku fylkii, ja lea maid earenoamáš ovddasvástádus veahkehit gaskkustit ja áigeguovdilin dahkat sámi beroštumiid ja vuoigatvuodaide plánaproseassain.

Fárren ja olmmošlogu njiedjan leat okta dain stuorimus hástalusain daviguovlluid ovdáneapmái ja sámi báikegottiid ovdáneapmái. Osolaččat leat ovttamielas bargat báikeovddidemiin, eanet geasuheaddjivuodain ja ássanmovttain fylkkas, earenoamážit nuorra rávisolbmuid ja ođđaálggaheddjiid hárrái.

Del 3: Samfunns- og næringsutvikling

Bærekraft, klima, konsultasjonar og befolkningsutvikling

Partene vil legge til rette for en bærekraftig utvikling i regionen, i tråd med FNs bærekraftsmål, og vil arbeide for at planer og tiltak som berører natur og miljø gjenspeiler de nasjonale og internasjonale forpliktelsene knyttet til redusering av klimagassutslipp. Partenes samlede erfaringer, fagkunnskap og tradisjonell kunnskap bør forenes for å ivareta sårbar natur og opprettholde det biologiske mangfoldet på best mulig måte.

Partene vil samarbeide om saker som berører felles offentlige rammebetingelser og overordnet politikk som er viktig for en positiv regional utvikling i Troms og Finnmark. Partene er enige om at utviklingen av samiske samfunn og urfolksperspektivet skal være en integrert del av det overordnede planarbeidet for Troms og Finnmark og vil gjennom planlegging, forvaltning, virkemiddelbruk og arenskaping ta et ansvar for sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur.

Fylkeskommunen skal konsultere Sametinget ut fra prinsippet om fritt og informert forhåndssamtak i tråd med bestemmelsene i sameloven, jf. også ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, artikkel 6. Sametinget skal spille en aktiv rolle i tilknytning til prosesser og gjennomføring av regional planstrategi, regionale planer og andre relevante planer og strategier i og for Troms og Finnmark fylke, og har et særskilt ansvar for å bidra til å formidle og aktualisere samiske interesser og rettigheter i planprosessene.

Tilflytting og befolkningsnedgang er en av de største utfordringene for utviklingen i nordområdene og for samiske lokalsamfunn. Partene er enige om å jobbe for stedsutvikling, økt attraktivitet og bolyst i fylket, særlig blant unge voksne og nyetablere.

Troms og Finnmark fylkeskommune og Sametinget skal i møte med kommunene arbeide for å ivareta samiske interesser på en måte som også

Romssa ja Finnmárkku fylkkagiella ja Sámediggi galget čeahkkimiin suohkaniiguin bargat sámi beroštumiid áimmahuššamiin dakkár vugiin mii maiddáí nanne biraslaš, sosiála ja ekonomalaš ovdáneami fylkkas.

Osolaččat háliidit geahčadit vejolašvuoda ovddidit sohppojuvwon miellaguottuid Finnmárkkuopmodaga vuostá, vai Finnmárkolága ulbmil olahuvvošii. Osolaččat áigot ovttas FeFoin geahčadit lagabui vejolašvuodaid movt boahtteáiggis juogadit dietnasa ja dan prinsihpaid.

Ealáhus- ja industriijaovddideapmi

Osolaččat vuorjašuvvet go regiovdnii álggahuvvojit unnán ođđa fitnodagat, ja guvlui ásahuvvojit maid unnán ođđa bargosajit ealáhusaide mat juo gávdnojit dáppe. Osolaččat háliidit danin heivehit eanet árvoháhkama, máhttobuvttadeami ja innovašuvnna, main guovllu luonddu- ja kulturressurssat leat guovddázis ássanmovtta, bargosajiid ja barggaheamiid seailluheapmái ja ovddideapmái. Osolaččat áigot doarjjaortnegiid bokte, sisaoastinráđđenvugiid ja aktiivvalaš eaiggátvuoda bokte láchit vejolašvuoda guoddevaš ealáhusovddideapmái.

Osolaččain lea mihttu ahte Romssa ja Finnmárkku energiija- ja luondduresurssat eanet galget geavahuvvot ealáhus- ja industriijaovddideapmái ovdalii go sáddejuvnot vuodđoávnasin olggos guovllus. Osolaččain lea vuordamuš ahte ekonomalaš doaimmaheapmi mii lea vuodustuvwon luonddu- ja kulturressurssaide galget buktit dehálaš ja bistillis liigeváikkuhusaid báikkálaččat ja regionálalaččat. Osolaččat háliidit danin buoret ovttasbarggu oktasaš ánggiruššamis ealáhus- ja bargosadjeovddideamis, maiddáí olgoriikii vuovdindoaimmain ja gálvolágideaddjiindustriijain. Osolaččat háliidit veahkkín láchit dili nu ahte ásahuvvojit gelbbolašvuodabargosajit boahtteáiggi várás, ruoná molsuma siskkobealde.

Osolaččat oidnet dárbbu buoridit ovttasdoaimma oahppovuogádagaid, ealáhusaid, almmolaš hálddašeami ja eaktodáhtolaš suorggi gaskka, mii mielddisbuvttášii bargosajiid, ássan- ja bissunmovtta ja nuorra rávisolbmuid rekrutterema.

styrker den miljømessige, sosiale og økonomiske utviklingen i fylket.

Partene vil se på mulighetene for å utvikle omforente holdninger til Finnmarkseiendommen, på en slik måte at formålet i Finnmarksloven ivaretas. Partene vil sammen med FeFo se nærmere på mulighetene for en fremtidig utbyttefordeling og prinsipper for det.

Nærings- og industriutvikling

Partene ser med bekymring på at det startes for få nye bedrifter i regionen, og det skapes også for få nye arbeidsplasser i det eksisterende næringslivet. Partene vil derfor legge til rette for verdiskaping, kunnskapsproduksjon og innovasjon, hvor bruk av regionens natur- og kulturressurser står sentralt for bevaring og utvikling av bolyst, arbeidsplasser og sysselsetting. Partene vil gjennom tilskuddsordninger, innkjøpsregimer og et aktivt eierskap legge til rette for bærekraftig næringsutvikling.

Det er et felles mål for partene at Troms og Finnmarks energi- og naturressurser i større grad skal brukes til nærings- og industriutvikling framfor råvareleveranser ut av regionen. Partene forventer at økonomisk aktivitet basert på natur- og kulturressursene i nord skal gi vesentlige og varige ringvirkninger lokalt og regionalt. Partene ønsker derfor et tettere samarbeid om felles satsinger mot nærings- og arbeidsplassutvikling, inkludert eksportrettet virksomhet og leverandørindustri. Partene vil bidra til at det skapes framtidige kompetansearbeidsplasser innenfor det grønne skiftet.

Partene ser behov for styrket samhandling mellom utdanningssystemene, næringsliv, offentlig forvaltning og frivillig sektor for å bidra til sysselsetting, bo- og blilyst og rekruttering av unge voksne.

Forskning, innovasjon og mobilisering

Mobilisering av samiske aktører innenfor forskning, innovasjon og entreprenørskap er viktige felles satsningsområder.

Partene vil samarbeide for å sikre at regionale forskningsfond tar sitt særlige ansvar for å nå samiske interesser.

Dutkan, innovašuvdna ja mobiliseren

Sámi aktevrraid mobiliseren dutkamis, innovašuvnnas ja ođđaálggahandoaimmahusain leat dehálaš oktasaš áŋgiruššansuorggit.

Osolaččat háliidit ovttasbargat sihkkarastit ahte regionála dutkanfoanda váldá iežas earenoamáš ovdasvástádusa olahit sámi beroštumiid.

Osolaččat leat ovttamielas ohcat vejolašvuoda ovdidit Sápmi ealáhussiidda našunála resursan sámi ealáhusovddideamis ja innovašuvnnas.

Osolaččat áigot fárrolaga váikkuhit dasa ahte sámi searvan lassána EO-programmaide. Interreg Aurora bokte áigot osolaččat váikkuhit dasa ahte sámi ealáhusorganisašuvdna vuodđuduvo, mii sáhtta áimmahuššat smávva sámi fitnodagaid beroštumiid ja nannet daid ovdáneami.

Oktasaš ealáhusáŋgiruššamat

Osolaččat leat ovttaoivillis ahte boazodoallu fer- te oažžut sihkkarastojuvvot einnostahtti rámma- eavttuid areálageavaheami olis, ja kultur- ja ealá- husovddideami olis¹.

Osolaččain lea oktasaš sávaldat nannet eanand- oalu, dat guoská maid sámi eanandollui, dehálaš vuodđun regiovnna ássamii ja infrastruktu- vrii.

Osolaččat áigot veahkehit lámčit dili ovdidit báikkálaš biepmuid, dat guoská maid eanet ár- voháhkama bohccobierggus ja eará árbevirolaš bie- moávdnasiin.

Osolaččat leat ovttamielas ahte meahcceresurssat leat dehálaččat sámi kultuvrra sihkkarastimii, ja háliidit ovttasbargat áimmahuššat ja ávkkástallat daid.

Guolástus ja mariidna ealáhusat

Osolaččat áigot geahččalit oktiiheivehit oktasaš guolástuspolitihka mii lea huksejuvon gánná- hahttivuhtii ja historjjálaš vuogiatvuodaid nala mat álbmogis leat meara resurssaide.

Partene er enige om å se på muligheten for å utvikle Sápmi næringshage til en nasjonal ressurs innen samisk næringsutvikling og innovasjon.

Partene vil i fellesskap bidra til å økt samisk del- takelse i EU-programmene. Gjennom Interreg Aurora vil partene bidra til å etablere en samisk næringslivsorganisasjon som kan ivareta de små samiske foretakene sine interesser og styrke utvik- lingen av disse.

Felles næringssettinger

Partene er enige om at reindriftsnæringen må sik- res forutsigbare rammevilkår, både med hensyn til arealbruk, kultur- og næringsutvikling¹.

Partene har et felles ønske om å styrke jordbruket, herunder samisk jordbruk, som et viktig grunnlag for bosetting og infrastruktur i regionen.

Partene er enige om å tilrettelegge for utvikling av lokalmat, herunder økt verdiskaping av reinkjøtt og andre tradisjonelle råvarer.

Partene er enige om at utmarksressursene er vik- tige for å sikre den samiske kulturen, og vil samar- beide for ivaretakelsen og utnyttelsen av disse.

Fiskeri og marine næringer

Partene vil søke å samordne en felles fiskeripolitikk som er basert på bærekraft og de historiske rettig- heter som befolkningen har til havets ressurser.

Partene vil ta en aktiv rolle i arbeidet med ny kv- temelding, jfr. Hurdalserklæringen, for å fremme felles interesser og jobbe tett med relevante aktø- rer i det arbeidet.

Partene vil arbeide for å få nærhets- og avhengig- hetsprinsippet inn i forvaltning og fangst av mari- ne ressurser.

Partene vil styrke og utvikle mottaksstrukturen med sikte på at småskalafiskerne skal ha sikre og forutsigbare leveringsmuligheter i sitt nærområde.

¹ Eanet čielggadeamit bohtet "Romssa boazodoalu regionálaplána" barggu oktavuodas, mas Sámediggi lea mielde stivrenjoavkkus.

¹ Nærmere avklaringer vil komme gjennom arbeidet med «Regional plan for reindrift i Troms», der Sametinget er med i styringsgruppen.

Osolaččain galgá leat aktiivlaš rolla ođđa earrediedáhusa barggus, gč. Hurdal-julggaštusa, ovddidandiehta oktasaš beroštumiid ja bargat ollu áššái-guoski aktevrraiguin dán barggus.

Osolaččat áigot oččodit lagas- ja sorjjasvuodáprinsihpa hálddašeapmái ja mariidna resurssaid bivdui.

Osolaččat áigot nannet ja ovddidit dustenstruktuvrra nu ahte smávabivdiin galgá leat oadjebas ja einnotahtti buktinvejolašvuohta iežaset lagasguovllus.

Osolaččat áigot ovttasbargat nu ahte plánen ja hálddašeapmi čađahuvvo nu ahte dehálaš gođđo- ja guolástanguovllut eai billohuva, ja nu ahte báikkálaš olbmui doaimmahit árbevirolaš guolásteami ja ávkkástallama čáhceresurssain vuhtiiváldojit.

Mátkealáhusat ja kulturealáhusat

Osolaččat doahttalit sámi kultuvrra dehálaš resursan mátkealáhusaid oktavuođas, ja áigot bargat viidásetovddidemiin mátkealáhusbuktagiin vai olahivčče buori kvalitehta.

Osolaččat áigot rahčat vai maiddái sámi perspektiiva váldo mielde ja vuhtiiváldujuvvo regiovnna mátkealáhusain, earret eará ovddideami bokte buoret máhttovuođu mátkkoštemiid birra sámi guovlluin.

Osolaččat háliidit geahčadit vejolašvuođa ovddidit ja ovdánahttit hutkás ealáhusaid main sámi dáid- da ja kultuvra leat vuodđun.

Boraspiret

Osolaččat leat ovttaoaviliis ahte máhttovuođdu ferte sihkkarastojuvvot mii čájeha duohta boraspirelogu. Osolaččat áigot sihkkarastit ahte boraspiresoahpamuš čuovvovuođu ja ahte boraspirelohku hálddašuvvo nu ahte lea dakkár dásis ahte guoh- tunealáhusat sihkkarastojuvvojit miehtá fylkka. Osolaččat áigot oažžut sadjái mihttologu goaskimiidda ja lohkoregistrerema mearagoaskimiin ja gonagasgoaskimiin nu ahte dáid logu sáhtta reguleret ja hálddašit nu ahte lea guoddevaš.

Partene vil arbeide for at planlegging og forvaltning skjer på en slik måte at viktige gyte- og fiskeområder ikke ødelegges, og slik at lokalbefolkningens muligheter til tradisjonelt fiske og høsting av akvatiske ressurser ivaretas.

Reiseliv og kulturnæring

Partene anerkjenner samisk kultur som en viktig ressurs i reiselivssammenheng, og vil jobbe for videreutvikling av reiselivsprodukter med sikte på høy kvalitet.

Partene vil arbeide for at også det samiske perspektivet innarbeides og ivaretas i reiselivsutviklingen i regionen, blant annet gjennom å utvikle et bedre kunnskapsgrunnlag knyttet til reiseliv i samiske områder.

Partene ønsker å se på mulighetene for å fremme og utvikle kreativ næring med basis i samisk kunst og kultur.

Rovilt

Partene er enige om at det må sikres et kunnskapsgrunnlag som viser reelle bestander av rovdyr. Partene vil arbeide for å sikre at rovviltforliket følges opp og at bestandene forvaltes slik at de er på et nivå som sikrer at beitebasert næringsdrift er mulig i hele fylket. Partene vil arbeide for innføring av måltall for ørn og bestandsregistrering av havørn og kongeørn slik at bestandene kan reguleres og forvaltes på en bærekraftig måte.

Samferdsel og infrastruktur

Partene er enige om at samferdsel og infrastruktur handler om tilgang på offentlige tjenester, utdanning, kultur- og fritidstilbud, helsehjelp, informasjon og andre tjenester som er viktige for å kunne leve gode liv i distriktene. Buss-, båt- og fergetilbudet er viktig for verdiskapning og utvikling av bo- og arbeidsmarkedsregionene i hele Troms og Finnmark. Samferdsel handler også om næringslivets muligheter til å få transportert varer, som i sin tur er en viktig forutsetning for vekst og utvikling i samfunnet.

Partene er enige om at økt dialog og utveksling av informasjon og om politiske prioriteringer fra fyl-

Johtalus ja infrastruktuorra

Osolaččaid mielas lea johtalusas ja infrastruktuorra sáhka das ahte leat go almmolaš bálvalusat olahannuttus, ja oahpahus, kultur- ja astoáiggefálaldagat, dearvvašvuodaveahkki, diehtujuohkin ja eará bálvalusat mat leat dehálaččat olahannuttus, nu ahte sáhtta eallit buori eallima boaittobealbáikkiin. Busse, fanas- ja feargafálaldagat leat dehálaččat árvoháhkamii ja ássan- ja bargomárganguovlluid ovddideapmi leat dehálaččat olles Romsii ja Finnmáarkui. Johtalusas lea maid sáhka vejolašvuoda birra ealáhusaide oazžut fievrividuvot gálvvu, mii fas lea dehálaš eaktun sáhttit ovdidit servodaga.

Osolaččat leat ovttaoivvilis ahte árra ja buoret gulahallan ja diehtujuohkin politihkalaš vuoruhemiid birra maid fylkkagiella dahká, leat dehálaččat sámi servodagaid ovdánahttimii.

Romssa ja Finnmáarkku fylkkagiella áigu oččodit buori ja oktiiheivehuvvon kollektiivafálaldaga miehtá fylkka, govtolaš nuoraidhatti, ja vai mátkkeruvttut addet eanemus vejolašvuodaid olggobeale ássiide mátkkoštit ruovttuide vahkko-loahpaid. Dát lea earenoamáš dehálaš olggobealde regionála guovddášbáikkiid.

Osolaččat háliidit maid ahte skuvlaohppiin galget leat ovttárvosaš mátkkoštaneavttut fylkkas, beroškeahhtá ássan- ja oahppobáikki.

Osolaččat áigot aktiivvalaččat bargat sihkkarastit ahte miehtá Romssa ja Finnmáarkku ožžot digitála infrastruktuorra mii addá buohkaide ovttadássásaš vejolašvuodaid.

keskcommunene i tidlig fase er viktig for utvikling av samiske samfunn.

Troms og Finnmark fylkeskommune vil arbeide for et godt og samordnet kollektivtilbud over hele fylket, gunstige ungdomspriser, og for at reiseruter gir flest mulig borteboere muligheten til å reise hjem i helgene. Særlig er dette viktig utenfor regionale sentre.

Partene er enige om at skoleungdom skal ha like reisebetingelser i fylket uavhengig av bo- og studiested.

Partene vil jobbe aktivt for å sikre at hele Troms og Finnmark får en digital infrastruktur som gir alle de samme mulighetene.

4. oassi: Sámi kultuvra

Osolaččat áigot bargat gievrras ja ceavzilis sámi dáidda- ja kulturásahusaiguin ja birrasiiguin, ja oidnet dáid eaktun sámegeiela, kultuvrra ja identitehta positiiva ovdánahttimii.

Osolaččat áigot sihkkarastit ásahuvvon sámi dáidda- ja kulturásahusaide einnostahttivuođa ja nannet vejolašvuođa buvttadeapmái ja sámi dáidaga ja kultuvrra gaskkusteamái.

Osolaččat leat ovttaoavilis bargat dan ovdii ahte sámi ásahusain galgá oassi našunála ja regionála kulturáŋgiruššamiin, dása gullá maid "Davvi-Norgga kulturšiehtadusain" (Den nord- norske kulturavtalen). Osolaččat áigot ovdánahttit ásahusaid mat ollislaččat sáhttet doaibmat báikkálaš, reiovnnaš, našunála ja riikkaidgaskasaš konteavsttas.

Osolaččat dovddastit dárbbu oainnusmahttit sámevuođa ja sámi deaivvadanbáikkiid, maid gáv-pogiin, ja áigot váikkuhit sámi viesu ásaheapmái Romsii.

Osolaččat leat ovttaoavilis ovdánahttit sámi vistehábmema, hábmema, duoji ja dáidaga dehálaš oassin sámi ja davviriikkalaš dálááiggeovdanbuktimis.

Osolaččat áigot váikkuhit májggabealatvuođa dáidda- ja kultureallimis, mas lea kvalitehta ja viidodat buvttadeamis ja gaskkusteamis, doppe gos leat buorit ovttasbargogaskavuoddat gaskkal sámi ja eará dáidda- ja kultursurvggiiguin.

Osolaččat eaktudit ahte buot ásahusat Romssas ja Finnmárkkus geat ožžot doarjaga osolaččain váldet ovddasvástádusa sámi kultuvrii sin geográfalaš guovllus ja temáhtalaš guovlluin gos ásahusain lea regionála dahje našunála ovddasvástádus. Osolaččat ávžžuhit ásahusaid ovttasbargat iešguđetlágan doarjjaortnegiid rastá.

Del 4: Samisk kultur

Partene vil arbeide for sterke og levedyktige samiske kunst- og kulturinstitusjoner og -miljøer, og ser disse som en forutsetning for positiv utvikling av samisk språk, kultur og identitet.

Partene vil bidra til å sikre de etablerte samiske kunst- og kulturinstitusjonene forutsigbarhet og rom for å styrke produksjon og formidling av samisk kunst og kultur.

Partene er enige om å arbeide for at samiske institusjoner skal inngå i nasjonale og regionale kultursatsinger, herunder Den nordnorske kulturavtalen. Partene vil utvikle institusjoner som i sum kan virke både i en lokal, regional, nasjonal og internasjonal kontekst.

Partene erkjenner behovet for samisk synlighet og samiske møteplasser, også i byene, og vil bidra til etablering av et samisk hus i Tromsø.

Partene er enige om å utvikle samisk arkitektur, design, duodji og dáidda som en viktig del av samisk og nordlig samtidsuttrykk.

Partene vil stimulere til et mangfoldig kunst- og kulturliv, med kvalitet og bredde i produksjon og formidling, der det er gode samarbeidsrelasjoner mellom det samiske og det øvrige kunst- og kulturfeltet.

Partene forutsetter at alle institusjonene i Troms og Finnmark som mottar tilskudd fra partene tar et ansvar for samisk kultur i sitt geografiske område og ut fra de tematiske områdene institusjonene har et regionalt eller nasjonalt ansvar for. Partene oppfordrer til samarbeid mellom institusjonene på tvers av de ulike tilskuddsordningene.

Museene i Troms og Finnmark

Partene vil prioritere økt samarbeid innenfor museumsutvikling, og vil arbeide for at de samiske museene i Troms og Finnmark anses som likeverdige med og har en tilsvarende finansieringsmodell som museene i det nasjonale museumsnettverket.

Romssa ja Finnmárkko museat

Osolaččat áigot vuoruhit lassi ovttasbarggu museaovdánahttimis, ja háliidit ovddidit sámi museaid Romssas ja Finnmárkkus dásseárvosažžan ja main lea sullasaš ruhtadanmodealla go museain našunála museafierpmádagain.

Osolaččat eaktudit ahte buot museat Romssas ja Finnmárkkus mat ožžot doarjaga fylkagiieldain váldet regionála ovddasvástádusa sámi gillii ja kultuvrii.

Osolaččat áigot ovttasbargat sámi eahpeávnnaš kulturárbaí lasihit fuomášumi ja dohkkeheami ealli kulturárbin ja maid heiveheapmi viidáset fievrriidapmái mearkaša.

Osolaččat áigot oččodit Ä'v saami mu'zei Njauddâmis nuortalaš duoji, kultuvrra ja giela váldoinstitušuvdnan.

Osolaččat áigot váikkuhit bargui joatkit Bååstede prošeavtta, gos sámi dáiddabiergasat ruovttoluotta fievrriiduvvojit.

Osolaččat áigot rahčat buoridit fanassuodjalansuorggi rámmaeavttuid.

Kulturmuithálddašeapmi

Osolaččain galgá jotkkolaš ja geatnegahtti ovttasbargu kulturmuittuid hálddašeamis kulturmuithálddašeamis vuođul, vrd. kulturmuithálddašeamis láidesteami ovttasbargogeatnegasvuodá birra. Galgá láhččojuvvot vejolašvuolta diehtjuohkimii ja buori ovttasbargui fágalaš dásis. Ovttasbargu vuođđuduvvo lotnolas luohhtámuššii, fágalaš lonohallamii ja praktihkalaš heiveheapmái. Galgá láhččojuvvot diehtjuohkimii ja buori ovttasbargui fágalaš dásis.

Osolaččat galget láhčit dili diehtjuohkimii ja buori ovttasbargui vistegáhttemis ja fanasgáhttemis, ja áigot ovttasbargat giehtaduoji gelbbolašvuodá nannemiin.

Osolaččat áigot joatkit barggu oččodit Ceavcageađggi kulturmuithálddašeamis oktan Golleváriin ja Noaidečearuin UNESCO máilmmiárbelistui.

Partene forutsetter at alle museene i Troms og Finnmark som mottar fylkeskommunalt tilskudd tar et regionalt ansvar for samisk språk og kultur.

Partene vil samarbeide om økt oppmerksomhet om og anerkjennelse av samisk immateriell kulturarv som levende kulturarv og betydningen av å tilrettelegge for videreføring av denne.

Partene vil arbeide for en utvikling av Ä'v saami mu'zei i Njauddâm til en nøkkelinstitusjon for skoletsamisk duodji, kultur og språk.

Partene vil bidra i arbeidet med å videreføre prosjektet Bååstede, der samiske kulturarvgjenstander føres tilbake.

Partene vil arbeide for å bedre rammevilkårene på fartøyvernsområdet.

Kulturminneforvaltning

Partene skal ha et løpende og forpliktende samarbeid i forvaltningen av kulturminner etter kulturminneloven, jf. kulturminnelovens føringer om samarbeidsplikt. Det skal legges til rette for informasjon og et godt samarbeid på faglig nivå. Samarbeidet baseres på gjensidig tillit, faglig utveksling og praktisk tilpasning. Det skal legges til rette for informasjon og et godt samarbeid på faglig nivå.

Partene skal legge til rette for informasjon og et godt samarbeid innenfor bygningsvern og fartøyvern, og vil samarbeide om å styrke håndverkskompetansen på feltet.

Partene vil videreføre arbeidet med å få Ceavcageađge/Mortensnes kulturminneområde sammen med områdene Gollevári og Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen inn på UNESCOs verdensarvliste.

Partene vil samarbeide om videreføring av Regional plan for kulturminner og kulturmiljø i Finnmark 2017–2027, og tar sikte på at denne også utvides til å gjelde Troms.

Osolaččat áigot ovttasbargat joatkimiin kulturmuittuid ja kulturbirrasiid regionála plánain Finnmarkkus 2017–2027, ja áigumuššan lea viiddidit nu ahte guoská maiddái Romsii.

Lávdedáidda, filbma ja visuála dáidda

Osolaččat áigot nannet ja ovdánahttit sámi lávdedáiddabirrasa oassin ollislaš lávdedáidda ánggiruššamis davvin.

Oasálaččat dohkkehit Beaivváš Sámi Našunála Teáhtera našunála teáhterin ámmátlaš teáhterdoibmii gos sámegeiella lea gaskkustan ja gulahalangiella lávddi alde. Osolaččat áigot ánggiruššat teáhterii sihkkaris diehttevašvuoda hábmet ja doaimmahit sámi lávdedáidaga, ja hukset nanu lávdefágalaš gelbbolašvuodabirrasa ja dárbbaslaš vuodđostruktuvrra.

Osolaččat áigot ánggiruššat ovdánahttimiin Sámi mánáid teáhtera Deanus šaddat našunála institušuvdnan. Osolaččat áigot doarjut sámi filbmaovdánahttima ja nannet ja ovdánahttit sámi filbmabirrasa, oassin ollislaš filbmaánggiruššamii davvin.

Osolaččat áigot ovttasbargat ja láchit dili visuála dáiddalávddi ovdánahttimii, gos ásahasaid, birrasiid ja ovttaskasdáiddáriid nannen lea mearkkašahti.

Osolaččaid mielas lea dehálaš doarjut sámi fágabirrasa ásahit ođđa vuodđolávddiid dáidaga gaskkusteapmái ja árvoštallamii, mat ráhkadit bealátgeahtes birrasiid kritihkalaš ságastallamiidda ja smiehttamušaide sámi dáidaga birra Romssas ja Finnmarkkus.

Osolaččat áigot váikkuhit dasa ahte luodis ja sámi musihkas leat buorit ovdánahttinvejolašvuodát, maid Dawi-Norgga “Landsdelsmusikerordninga” siskkobealde.

Osolaččaid mielas lea dehálaš sihkkarastit viidodaga sámi buvttademiin “Den kulturelle skolesekkenis” (DKS) Romssas ja Finnmarkkus.

Scenekunst, film og visuell kunst

Partene vil styrke og utvikle samiske scenekunstmiljøer som en del av den helhetlige scenekunstsatsingen i nord.

Partene anerkjenner Beaivváš Sámi Našunálateáhter som det nasjonale teatret for profesjonell teatervirksomhet med samisk som formidlings- og scenespåk. Partene skal arbeide for å sikre teatret forutsigbarhet til å skape og utøve samisk scenekunst, og bygge sterke scenefaglige kompetansemiljøer og nødvendig infrastruktur.

Partene vil bidra til å utvikle Sámi mánáid teáhter/Samisk barneteater i Deatnu/Tana til å bli en nasjonal institusjon.

Partene vil støtte samisk filmutvikling og styrke og utvikle samiske filmmiljø, som en del av den helhetlige filmsatsingen i nord.

Partene vil samarbeide og legge til rette for utviklingen av den visuelle kunstscenen, hvor styrking av institusjonene, miljøene og enkeltkunstnere er vesentlig.

Partene mener at det er viktig å støtte det samiske fagmiljøet til å etablere nye plattformer for kunstformidling og kunstkritikk, som kan skape uavhengige fora for kritiske samtaler og refleksjoner om samisk kunst og kultur i Troms og Finnmark.

Partene vil bidra til at joik og samisk musikk har gode utviklingsmuligheter, også innenfor Landsdelsmusikerordninga i Nord-Norge.

Partene ser det som viktig å sikre en bredde i samiske produksjoner i Den kulturelle skolesekken (DKS) i Troms og Finnmark.

Bibliotek og litteratur

Partene skal bidra med gjensidig informasjon om samiske bibliotektenester. Partene skal delta på hverandres faglige biblioteksamlinger og samarbeide om kurs og andre opplæringstiltak i samisk litteratur og samisk bibliotekteneste for ansatte i skole- og folkebibliotek i Troms og Finnmark. Partene har årlige kontaktmøter. Det foreligger en egen samarbeidsavtale på bibliotekfeltet.

Girjerádju ja girjjálašvuoha

Osolaččat áigot váikkuhit girjerádjobálvalu-
sa lotnolas diehtujuohkimii. Osolaččat áigot
oasálastit goabbat guoibmáset fágalaš gir-
jerájusčoakkálmásain ja ovttasbargat kurs-
said ja eará oahpahandoaibmabijuiguin sámi
girjjálašvuoda ja sámi girjerádjobálvalusai-
guin skuvlla ja girjerájusbargiide Romssas ja
Finnmárkkus. Osolaččain leat jahkásaš okta-
vuodačoahkkimat. Girjerájussuorgái gullá sier-
ra ovttasbargošiehtadus.

Osolaččat áigot ovttasbargat sámi girjjá-
lašvuoda gaskkustemiin, ja sámi girjjálašvuoda
buvttadeami eavttuiguin.

Osolaččat áigot ovttasbargat Davviálbmogiid
guovddáža fágalaš ja ekonomalaš sámi gir-
jerádjobálaldagain, nannen ja ovdánahttin dihte
gaskkustandoaibmabijuid sámi girjjálašvuhtii.

Valáštallan

Osolaččat áigot ángiruššat ovdánahttit sámi
valáštallama iežaset fierpmádagain ja sihkkar-
astit einnostahtti rámmaeavttuid fálaldagaid
ja doaimmaid viidáset ovdánahttimiin.

Osolaččat addet jahkásaččat doaibmadoarjaga
Sámi Valáštallanlihttui Norgii.

Sámi organisašuvdnaeallin

Osolaččat áigot láchit dili ceavzilis sámi servvi-
de Romssas ja Finnmárkkus.

Romssa- ja Finnmárkku fylkkagielda áigu addit
vuodđodoarjaga sámi servviide mat barget kul-
turbargguiguin fylkkas.

Dearvašvuoha, eallindilli, valáštallan ja álbmotdearvašvuoha

Osolaččat áigot dearvašvuodalága ektui láchit
dili ulbmilaš rahčamuššii vuodđuduvvon dut-
kamiidda ja álbmot- ja fylkadearvašvuoda is-
kkademiide mat gusket sámi álbmoga álbmot-
dearvašvuoda hástalusaide.

Osolaččat áigot ovttasbargat dearvašvuoda- ja
birgenlágiguorahallama Saminor3 ruhtademiin.

Partene vil samarbeide om formidling av sa-
misk litteratur, og for å bedre vilkårene for pro-
duksjon av samisk litteratur.

Partene vil samarbeide faglig og økonomisk
om Samisk bibliotektjeneste ved Senter for
nordlige folk, for å styrke og utvikle nye formid-
lingstiltak for samisk litteratur.

Idrett

Partene vil arbeide for å fremme samisk idrett
i sine nettverk og sikre forutsigbare rammebe-
tingelser for videreutvikling av tilbud og aktiviteter.

Partene gir årlig driftsstøtte til Samenes idretts-
forbund-Norge.

Samisk organisasjonsliv

Partene vil legge forholdene til rette for levedyk-
tige samiske foreninger i Troms og Finnmark.

Troms og Finnmark fylkeskommune vil gi
grunntilskudd til samiske foreninger som driver
med kulturarbeid i fylket.

Helse, levekår, idrett og folkehelse

Partene vil i tråd med folkehelseloven legge til
rette for målrettet innsats basert på funn fra
forskning og befolknings- og fylkeshelseunder-
søkelser vedrørende folkehelseutfordringer for
den samiske befolkningen.

Partene vil samarbeide for finansiering av hel-
se- og levekårsundersøkelsen Saminor3.

Partene vil samarbeide om nasjonale satsinger
innen folkehelsearbeidet med fokus på lokal og
regional iverksetting for samiske barn, unge og
eldre. Særlig sentralt er oppfølging av Program
for folkehelsearbeid i kommunene (2017–2027),
hvor fokus er psykisk helse, rusforebygging og
livskvalitet i målgruppen barn og unge 0–24 år.
I tillegg er det behov for å samarbeide om kvali-
tetsreformen Leve hele livet for målgruppen 65
år og oppover.

Partene vil bidra til økt forskningsbasert kunn-
skap om tannhelseforhold i den samiske be-

Osolaččat áigot ovttasbargat našunála áŋgiruššamiin álbmotdearvašvuodabarggus mii guovdilastá báikkálaš ja regionála álggaheami sámi mánáide, nuoraide ja vuorasolbmuide. Erenoamáš dehálaš lea suohkaniid álbmotdearvašvuodabarggu prográmma (2017–2027) čuovvoleapmi, gos psyhkalaš dearvašvuohhta, gárrenvuodáeastadeapmi ja eallindássi leat guovddázis ulbmiljoavkkus mánát ja nuorat 0–24 jahkái. Dasa lassin dárbbášit ovttasbargat kvalitehtaodastusa "Leve hele livet" birra ulbmiljovkui 65 jagi ja boarráset.

Osolaččat áigot váikkuhit lassi dutkanvuodđuduvvon máhtolašvuhtii bátnedikšodilálašvuoda birra sámi álbmogis plánen ja ovdánahttima dihte buori bátnedikšobálvalusa.

Veahkaváldi, givssideapmi ja vealaheapmi

Osolaččat áigot doarjut dutkama ja doaibmaovdánahttima veahkaválddi, givssideami ja vealaheami ektui sápmelaččaid vuostá, erenoamážit oahpahusoktavuodas ja bargoeallima oktavuodas.

Osolaččat áigot doarjut dutkama ja doaimmaid mat ovddidit áigeguovdilis váttisvuodačuolmaid ja váikkuhit sámi LHBTIQ-persovnnaid² čalmmustahttimii oktan sin vuoigatvuodaiguin.

Osolaččat áigot áŋgiruššat nannet ja sihkkarastit dikšofálaldagaid olbmuide geat leat vásihan veahkaválddálašvuoda ja seksuála illasteami, ja sin oapmahaččaide.

folkningen for å kunne planlegge og utvikle en god tannhelsetjeneste.

Vold, mobbing og diskriminering

Partene vil støtte opp om forskning på og utvikling av tiltak mot vold, mobbing og diskriminering av samer, særlig i tilknytning til opplæringsssammenheng og i arbeidslivet.

Partene vil støtte opp om forskning og tiltak som tar opp aktuelle problemstillinger og bidrar til synliggjøring av samiske LHBTIQ-personer² og deres rettigheter.

Partene vil arbeide for å styrke og sikre behandlingstilbud overfor personer som har vært utsatt for vold og seksuelle overgrep, samt deres pårørende.

2 LHBTIQ geavahuvvo dárogielas čoahkkedoaban olbmuide ja joavkkuide mat eai čuovo sohka beali ja seksualitehta norpmaid, ja dasa gullet lesbat, homofiillat, bifiillat ja transolbmot. I-bustávva ovdáasta interseksualitehta ja Q-bustávva ovdáasta queerolbmuid.

2 LHBTIQ brukes som en norsk samlebetegnelse for personer og grupper som bryter med normer for kjønn og seksualitet, og inkluderer lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, I-en står for interseksualitet og Q-en for queerpersoner.

Silje Karine Muotka

Silje Karine Muotka
Sámediggepresideanta

Bjørn Inge Mo

Bjørn Inge Mo
Fylkesrådsleder

